

מחקר: נשים בישראל משכילות יותר ומרוויחות הרבה פחות

מאת גיל גרטל | 11.12.2015

דוח חדש של ה-OECD חושף ששכר הנשים בישראל הוא כשני שליש משכר הגברים בעלי השכלה דומה. למדינה יש תמריץ כלכלי שלילי ללימודי נשים בתיכון ותמריץ נמוך ביותר ללימודי נשים באקדמיה. ולמרות האפליה הזועקת, נשים בישראל משכילות יותר מאשר הגברים ויותר מאשר נשים בעולם

בישראל יש תמריץ כלכלי נמוך מאוד להשכלת נשים בהשוואה לגברים, והשכר שלהן הוא כשני שליש משכר הגברים בעלי אותה דרגת השכלה. למרות זאת נשים בישראל משכילות יותר מגברים, ויותר מהנשים בעולם. נתונים אלה מתבררים בדו"ח חדש של ארגון המדינות המפותחות (OECD), הדו"ח השנתי על מצב החינוך **Education at a Glance 2015**. במסגרת הדו"ח מנצלים החוקרים את המידע הרב שנצבר במחקרים במהלך השנה, ועורכים חיתוכים שונים בין משתני הרקע. זהו דו"ח עב כרס, עמוס בנתונים, ואני אספתי נתונים מחלקים שונים בתוכו.

אזרחי ישראל משכילים וזה טוב

באופן כללי אוכלוסיית ישראל משכילה מאוד, יותר מאשר ממוצע המדינות. רק 9 אחוז מאזרחי ישראל לא סיימו תיכון, לעומת 17 אחוז בממוצע המדינות (מתוך לוח A1). שמחתי לקרוא שאזרחי ישראל בני 55 עד 64 ניצבים במקום השני בעולם (אחרי רוסיה), שכן 48 אחוז מתוכם בעלי השכלה על תיכונית. בקרב הדור הצעיר (בני 25 עד 34) רק 45 אחוז בעלי השכלה על תיכונית, וזה עדיין מעל הממוצע העולמי.

זה טוב מאוד, משום שיש קשר ישר בין השכלה לבין תעסוקה. האבטלה בקרב בעלי השכלה יסודית גבוהה פי שניים ויותר מאשר האבטלה בקרב בעלי השכלה אקדמית (לוח A5). גם גובה השכר נמצא בקשר ישר עם ההשכלה (A6). אם מגדירים את השכר הממוצע של בעלי השכלה תיכונית כ-100, הרי השכר הממוצע של בעלי תואר ראשון בישראל הוא 158 והשכר הממוצע של בעלי תואר שני הוא 225. כדאי ללמוד.

< להרגיש בטוחה רק כשיש לך גבר בבית

משכילות יותר, מרוויחות פחות. נערה הולכת לבית הספר בגאנה (פליקר, הבנק העולמי, CC BY-NC-ND 2.0)

נשים משכילות יותר מגברים

נשים משכילות יותר מגברים, בישראל ובעולם כולו. הנה כמה נתונים בעניין זה: 13 אחוז מהנערות בכיתה ט' הן תלמידות חלשות במיוחד, כיוון שנכשלו בכל המבחנים הבינלאומיים – עברית, מתמטיקה ומדעים; מקרב הנערים, 24 אחוז מוגדרים כחלשים במיוחד (A10). כמעט פי שניים מהבנות.

מבין בעלי תואר ראשון בישראל, כמו בעולם, 60 אחוזים הן נשים (A3). בקבוצת הגיל 25 עד 34, 38 אחוז מהגברים בישראל הם בעלי השכלה אקדמית, בדומה לממוצע בעולם. לעומת זאת, באותה קבוצת גיל, 58 אחוז מהנשים בישראל הן בעלות השכלה אקדמית (A10). עשרים אחוז יותר מהגברים, ועשרה אחוז יותר מממוצע הנשים בעולם. כל הכבוד לנשות ישראל.

ישראל מקום שני באפליית שכר לנשים

באמת כל הכבוד לנשים, עד שזה מגיע לכסף. כאן מסתבר שאנחנו קרובים יותר לעולם המוזנח מאשר לזה המפותח. שכר הנשים בישראל הוא 72 אחוז משכר הגברים באותה דרגת השכלה. הממוצע העולמי הוא 80 אחוז. אבל שימו לב לזה: בקבוצת הגיל 35 עד 44, שכר הנשים בישראל הוא 62.5 אחוז משכר הגברים בעלי אותה דרגת השכלה (A.10.6).

בעניין זה אנחנו נמצאים במקום השני מהסוף בשורת המדינות, כשמאחורינו נמצאת רק הונגריה. בממוצע העולמי שכר הנשים (בקבוצת הגיל) הוא 74 אחוז משכר הגברים. המדינות המותקנות ביותר הן תורכיה, בלגיה, לוקסמבורג, שוויץ ושוודיה, בהן שכר הנשים הוא 85 אחוז משכר הגברים. אין אף מדינה בעולם שבה יש שוויון שכר מגדרי, לאותה דרגת השכלה.

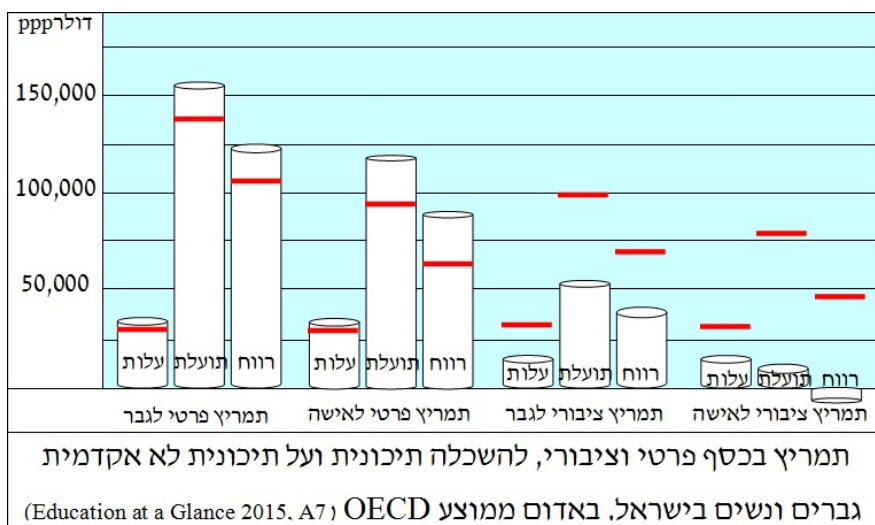
תשואה שלילית ותמריץ נמוך להשכלת נשים

אחד הנתונים המרתקים בדו"ח נוגע לתמריץ הכלכלי להשכלה (פרק A7). כל שלב בלימודים מחייב השקעה כספית, פרטית וציבורית. העלות כוללת למשל את שכר הלימוד (החלק של הסטודנט והסבסוד מטעם המדינה), הוצאות נוספות כמו רכישת ציוד ובניית כיתות, ועלות עקיפה כמו הפסד ימי עבודה בתקופת הלימודים. הלומד מפסיד שכר, והמדינה מפסידה מיסים.

לצד העלות ישנה תועלת כספית. התועלת הפרטית כוללת את תוספת השכר שיקבל העובד, ביחס למשכורתו לפני הלימודים. התועלת הציבורית כוללת את המיסים הנוספים שישלם העובד לנוכח שכרו החדש. ישנן הכנסות עקיפות נוספות, כגון העובדה שאדם משכיל צורך פחות שירותים חברתיים מטעם המדינה. למשל בזה שהמשכילים מובטלים פחות. את כל זה ניתן לכמת בכסף, ולהעריך את הרווח הכספי של ההשכלה: התועלת פחות העלות.

בלוח שלהלן ניתן לראות את התמריץ הכספי ללימודים בתיכון ולימודי תעודה לא אקדמיים. גברים ונשים משקיעים סביב 32,000 דולר (שווי כוח קניה) בלימודים אלה, והמדינה מוסיפה עליהם 14,500 דולר. למרות ההשקעה הזוהה, גברים ירווחו מלימודים כאלה 155,000 דולר, והמדינה תרוויח על כל אחד מהם 40,000 דולר. ממש כדאי.

לעומת זאת הנשים תרווחנה רק 87,000 דולר, שזה קצת יותר מחצי (56 אחוז) מהרווח של גברים. המדינה תפסיד מלימודיה של אישה בתיכון או בקורס מקצועי 4,600 דולר! זהו נתון חריג ביותר בהשוואה למדינות העולם. הוא מופיע רק אצל קוריאה, שגם שם יש למדינה תשואה שלילית מלימודים, אולם זה קורה אצל גברים ונשים כאחד. ללא אפליה מגדרית.

התשואה השלילית להשכלת נשים, שמופיעה רק בישראל, מחייבת דיון רחב יותר ממה שפוסט זה יכול להציע. אני מבין זאת, שבמעבר מהשכלה יסודית להשכלה תיכונית, אין לנשים בישראל יתרון תעסוקתי. כלומר, אין במדינת ישראל מקומות עבודה ייחודיים לנשים משכילות לא אקדמאיות. זה מדהים לחשוב שבמדינה לכאורה מפותחת, אין עניין שנשים תסיימנה תיכון! ולהזכירכם, נערות ישראל משכילות יותר ובעלות הישגים גבוהים יותר בתיכון מאשר הנערים.

באופן דומה נותחו הנתונים לגבי לימודים באקדמיה, וגם כאן קיים עיוות לטובת הגברים.

העלות הפרטית ללימודים באקדמיה היא דומה לגברים ולנשים – כ-43,000 דולר. המדינה מוסיפה עליהם קרוב ל-20,000 דולר לגבר ולאישה. הרווח הפרטי של גבר מלימודים כאלה הוא 196,000 דולר, בעוד הרווח הפרטי של אישה הוא 125,000 דולר, 63 אחוז מהרווח של גבר. הרווח למדינה מגבר הוא 101,000 דולר, ומאישה 34,000 דולר בלבד (שליש!). גם כאן יש עדות לאפליית נשים בשכר. מקומות העבודה של נשים אקדמאיות בישראל, כגון חינוך ועבודה סוציאלית, מציעים שכר נמוך בהרבה ממקומות העבודה של גברים אקדמאים, ולכן הרווח של הנשים נמוך יותר.

שורה תחתונה – אי ויי

מדהים לגלות שלמרות האפליה הזועקת, וחסרונו של תמריץ כלכלי, נשות ישראל בכל זאת פונות להשכלה על תיכונית ואקדמית, יותר מאשר הגברים ויותר מאשר נשים בעולם. זה מיד הזכיר לי את "ידיד" הבלוג הזה, המחנך יוהאן קומניוס. כבר בשנת 1632 הוא קרא להכנסת ילדות לבתי הספר ולמסלול ההשכלה. בעניין זה הוא כתב:

אין הסבר מתקבל על הדעת מדוע המין החלש צריך להיות כל כולו מוצא מתחום ההשכלה. הן הואצלו במידה זהה של חדות המחשבה וקיבולת הדעת [...] האם אנחנו מפחדים?

לנוכח המידע המתגלה אודות התמריץ הכלכלי להשכלת נשים בישראל, התשובה לשאלתו היא – כן.

< חטאתי, פשעתי, הקמתי ארגון נשים ערביות